

ТВОРЧІСТЬ Н. МАКДОНЕЛЛА У ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНОМУ ДИСКУРСІ США

Статтю присячено визначенню ролі молодого американського письменника Н. МакДонелла у контексті літературно-критичного дискурсу Сполучених Штатів Америки. Розглянуто питання стану американської літератури кінця XX-го–початку XXI-го століть, окреслено її основні жанрові особливості. На матеріалі літературознавчих і літературно-критичних статей проаналізовано оцінки творчості Н. МакДонелла, з'ясовано неоднозначність візій критиків на літературний доробок письменника.

Оцінки творчості сучасних письменників, які дебютували у підлітково-юнацькому віці, сприймається у суспільстві доволі неоднозначно та суперечливо. Погляди на прозові твори молодих літераторів виносять як літературознавці й літературні критики, так і читачі. Дослідження творчості Н. МакДонелла стає можливою за умови розгляду літературного контексту Сполучених Штатів Америки. Матеріалом для вивчення рецепції прозових творів американського письменника послуговували переважно тексти публіцистичного та літературно-художнього характеру (відгуки, рецензії, історико-літературні статті). Тому **метою статті** є визначення місця Н. МакДонелла у національній літературі та у світовому літературному контексті. Стан сучасної американської літератури спричинений багатьма чинниками історичного, економічного, політичного, соціокультурного характеру. Саме у США виникла культура для широкого кола споживачів, яку називають масовою. Передумовами виникнення цієї літератури стали урбанізація, демократичні зміни у суспільстві, індустріалізаційні перетворення, науково-технічний прогрес, міграційні процеси тощо. Надзвичайно показовою була еволюція постмодерністичної лінії літератури, літературних традицій "абсурдизму" або "мегапрози" початку 1960-х років. Автори вправно зображали сім'ю, компанію друзів, любовний трикутник. Письменники також могли у своїх творах показати життя однієї пари або однієї людини, один етап життя особистості у соціокультурних умовах американського суспільства. З часом "мегапроза" перетворилася у "мінімалізм", однак зменшені моделі суспільства, очевидно, так само виявляли дезінтеграцію, безглуздість та дріб'язкову рутинність людського існування, як і виявляли абсурд історії текстів "мегапрозаїків" [1: 158].

Ця видозмінена постмодерністична лінія стала особливо помітною в останній чверті XX століття на межі реалізму, коли відбулося її зіткнення із так званим "дріб'язковим реалізмом" (оповіданнями Р. Карвера, романами Дж. Е. Філліпс та інших авторів). Окрім того, "мегалітературна" і "мінімалістична" лінії постмодернізму асимілюються під впливом "плюралістичного реалізму" вкінці 1980 на початку 1990-х років. Вкінці XX століття, після того, як з життя пішли письменники-реалісти старшого покоління, до постмодерного експерименту звернулися деякі реалісти середнього покоління (Дж. Апдайк, Дж. К. Оутс та інші), реалізм США розділився на велику кількість течій під впливом суспільних процесів 60–70-х років і внутрішньолітературної "атаки" постмодернізму. Дослідники виокремлюють "критичний реалізм", що розвинувся під впливом "мегапрози"; "брудний", або "дріб'язковий", реалізм, який виник внаслідок мінімалізму; "фото-" або "гіперреалізм"; "іронічний реалізм"; "експериментальний"; "фантастичний"; "магічний" реалізм, що походить із латиноамериканської літератури та автентичних афроамериканців [1: 136]. Таким чином виявляються відносні методологічні розрізнення між "плюралістичним реалізмом" і постмодернізмом, бо їхні межі на стільки розмиті, що немає потреби їх розрізняти, можна визначати ці два різновиди сучасної літератури за допомогою термінів "постпостмодернізм" або "постіндустріальна література".

Наприкінці XX століття відбувся поворот від постмодерністичної гри у літературних текстах до літератури життя або факту. Відмінності "нового реалізму" від літератури факту 60-х років полягають у значно більшій свободі творчої уяви письменників, висуненні в центр уваги письменника не актуальних соціально-політичних, суспільних подій, а умов щоденного життя, що характеризується типовістю колізій, характерів, людських дол. Наприклад, ці твори описують, ділові будні мегаполіса й особисте життя його одного мешканця, зображають критичні етапи біографії автора тощо.

"Новий реалізм" виявляється найпліднішою тенденцією американської літератури кінця XX та початку XXI століть, що поряд із публіцистичними творами знаходить усе більше прихильників серед письменників різних поколінь. Загалом, література США різноманітна, відкрита до традицій світової культури, постійно змінного життєвого досвіду.

Серед мультикультурного різноманіття культур, зокрема літератур США вирізняється творчість письменника Н. МакДонелла, який одразу завоював прихильність літературної критики та читацької публіки виходом у світ дебютного роману "Дванадцять" у 2002 році, що став світовим бестселером. Рецепція творчості американського автора здебільшого є позитивним відгуком на його твори, зважаючи на вік Н. МакДонелла – свій перший роман він написав у 17 років.

Оскільки романи Н. МакДонелла ще не перекладені українською мовою та немає жодної згадки про творчість американського письменника літературокритичного і літературознавчого характеру, розглянемо художні твори автора у контексті рецепції його текстів літературними критиками США.

Літературна критика, оцінюючи роман "Дванадцять", відзначає автентичний талант письменника, вміння яскраво та докладно описати реалії життя багатих підлітків, які мешкають у Мангеттені: "Дванадцять" подає сатиричний, до певної міри грайливий портрет світу, що "повний небезпеки, але по своїй суті гуманний" [2], "інтерпретує розбещений Іст Сайд з недбалим авторитетом члена цього суспільства та іронічною дистанцією спостерігача ... Він зображає дражливу любов до абсурдності підліткового віку – це вражаюче вмілий прояв майстерності синтезу" [3], "Нам важко зрозуміти Іст Сайд, він незнайомий навіть тим, хто мешкає в Нью-Йорку, але йому [Н. МакДонеллу] вдається занурити нас у це середовище на стільки, що ми разом з ним почуваємо зневагу до цих зіпсованих людей" [4].

Багато літературних критиків відзначають міметизм Н. МакДонелла, стверджуючи, що його твір "Дванадцять" подібний до роману Брета Істона Елліса "Менше, ніж нуль" [3]. До того ж, критики схильні порівнювати цей роман із твором "Над прірвою у житті" Дж. Селінджера, оскільки він присвячений процесу дорослішання підлітків в американському суспільстві з усіма його негативними наслідками. Як зазначає Л. Стайн, "обидва романи розповідають про розчарованого протагоніста, якому остогидло привілейоване життя у Нью-Йорку" [5]. Порівнюючи головних героїв Дж. Селінджера і Н. МакДонелла, критик зазначає, що обидва головні герої творів – Голден Колфілд та Білий Майк – криють у собі таємничість, їхні бажання та наміри ніколи до кінця не розкриті. Однак С. Р. Егельман вважає, що паралель між головними героями "Над прірвою у житті" та "Дванадцять" є помилковою та недоречною, оскільки персонаж Н. МакДонелла є менш оригінальним та несхожим на героя Дж. Селінджера, хоча й письменнику вдалося створити "образ одночасно розчарованої та симпатичної людини: молодого чоловіка, який кидає виклик собі, кидаючи виклик системі, частиною якої він є" [6]. На думку Л. Стайн, стиль письма Н. МакДонелла більше схожий на літературну манеру Дж. Керола у творі "Щоденники баскетболу". Дж. Еган стверджує, що екзистенційний наративний стиль Н. МакДонелла надзвичайно схожий на Т. Чатертон, і висловлює надію на те, що у майбутньому молодий письменник "створить книгу, в якій буде присутній суто його голос" [3]. "Дванадцять" – це страшна історія травми і порожнечі, що написана з вражаючою гостротою та жорстокістю ... Нік МакДонелл узяв добрий старт, який обіцяє перетворитися в успішну і цікаву літературну кар'єру" [6].

Відзначаючи вміння Н. МакДонелла розповісти вражаючу історію сучасного покоління підлітків, М. Какутані стверджує, що у дебютному романі автор зміг сконструювати "наратив, який є швидким та нещадним, як кислота" [7]. К. Гейдж зазначає, що стиль авторського письма є живим, чистим, з використанням сучасної мови, і допускає, що МакДонелл влучно використовує назви брендів, компаній-виробників техніки, відео ігор, оскільки саме ці речі характеризують підлітків та юнацтво, на яких і розрахований роман: "Він вловлює закінчення та сленг, те, як сучасні підлітки спілкуються, мислять і поведуться" [4]. Л. Стайн стверджує, що роман "Дванадцять" "є глибоко "дорослою" книгою, повною тонких тем, сексу та жорстокості" [5]. Критики також відзначають те, що "краса "Дванадцять" МакДонелла полягає в його інстинктивному стилі письма. Він знає, коли розтягнути розповідь, коли дозволити героям розвиватися, коли пришвидшити хід подій" [2]. До того ж, вважають, що проза американського автора щира, тривожна і захоплива, оскільки письменник "пише про світ, який він дуже добре знає, і пише про нього дуже добре, з розумінням і відвертістю людини, яка дивиться на все це зсередини" [2].

Н. МакДонелл є автором, який став першим зі свого покоління, хто достатньо здистанційовано написав про проблеми, з якими стикаються молоді люди у щоденному житті американського суспільства. Критики називають його творчість своєрідним зрізом усього сучасного покоління підлітків та юнацтва [3]. Автору вдалося майстерно описати біль і самотність дітей багатих батьків, які покидають їх на няньок або домогосподарок.

Деякі критики зазначають, що сюжет і тематика роману "Дванадцять" цілком підходить для зйомок фільму в стилі Квентіна Тарантіно [5] або Альфреда Хічкока [8], зважаючи на тривожність, несподіваність та вибуховість подій у творі. Варто зауважити, що у 2010 році був знятий драматичний кінофільм за романом Н. МакДонелла.

Незважаючи на схвальні відгуки про творчість Н. МакДонелла, існує і негативна реакція на дебютний роман письменника. Так, М. Люк висловлює власний погляд на організацію тексту, зазначаючи, що він подекуди втрачає сюжетну єдність, "оскільки деякі із розділів закінчуються курсивом, що не зовсім точно відповідає до попередньої дії роману; деякі короткі розділи повністю подано курсивом" [9]. Ці огріхи, на думку критика, підтверджують не формалізм, а неоднорідність і невпорядкованість розповіді. До того ж, такий стиль, на його думку, не виконує жодної мистецької функції. У рецензії на роман "Дванадцять" М. Люк доходить висновку, що перш ніж Н. МакДонелл почне проявляти письменницький талант, йому треба осягнути основи літературної творчості. Т. Баухсбаум говорить, що "МакДонелл пише заплутану прозу. Вона неглибока, неспівмірна і не вражаюча, але розважає" [8].

К. Гейдж дещо зневажливо називає твір Н. МакДонелла "пляжною книжкою": "коли тільки розпочинаєш її читати, то розповідь доходить до кульмінації" [4], проте вважає, що письменник може стати "сильним і

вражаючим" автором тільки у тому випадку, коли дозволить персонажам своїх творів не піддаватися подіям, що з ними відбуваються, а самим ставати творцями цих подій.

Другий роман Н. МакДонелла характеризується особливим стилем написання: "На щастя, МакДонелл досі відмовляється від показового, есеїстичного стилю, який став такою модною тенденцією в американській літературі, а схильний представляти своїх героїв без будь-яких прикрас. І його очевидна акселерація сприяє активним суперечливим міркуванням ... Хоча й дуже мало візуальних деталей, кульмінаційний ефект надзвичайно кіногігієнічний, саме тому в цьому плані МакДонелла можна вважати справжнім стилістом ... Ми бачимо проникливий виразний розум його праці ... Нік МакДонелл – це те, що треба" [10]. Відзначаючи успіх дебютного роману американського письменника, критики стверджують, що у романі "Третій брат" "МакДонелл продовжив [цю тенденцію] з більш медитативним зусиллям, що проявляє мудріший, досвідченіший погляд на життя. Його дивовижний талант безсумнівний, і його розвиток присутній у романі" [10].

Літературні критики також відзначають уміння американського автора яскраво та докладно описувати молодіжну атмосферу, в якій живуть герої роману: "Його описи різних речей – кафе на Хао Сан Роуд; відчайдушне жага молоді бути незалежною, бажання досвіду, наркотиків – примітивні й хвилюючі. Часом він досягає особливої тривожності. Безсумнівно, що в Ніка МакДонелла є й багато інших позитивних речей, окрім видавця, а саме, голос і талант" [10]. Дж. Маслін також відзначає теми, які вдало описує автор: "МакДонелл використовує мову з елегантною, мінімалістичною точністю ... [він] найкраще пише про особливу динаміку класу, самотність, духовний занепад ... він спостерігає за руйнівними суперечками, навіть за такими конфліктами, які не залишають шрамів" [10]. "Роман закручується у спіраль навколо себе, своєї самосвідомості доти, поки не стає цілим настроєм. Але цей настрій нервовий, туманний і надзвичайно затяжний" [5]. Твір американського письменника прирівнюють до роману "На дорозі" Дж. Керуака [10]. Визнаючи творчий талант і потенціал Н. МакДонелла, критики вважають недоліком суб'єктивне зображення у творі безвихідного становища сучасного покоління, яке не може дати собі раду в умовах сучасного американського суспільства [11].

Таким чином, бачимо, що американська критика неоднозначна у своїх оцінках як дебютного роману Н. МакДонелла, так і його другого твору. Попри схвальну оцінку самобутності стилю письменника, лунають негативно-критичні відгуки щодо сюжетної організації твору, невмілості та невинності автора у літературному письмі. Отже, аналіз рецепції творчості Н. МакДонелла в контексті американського літературно-критичного дискурсу показав, що погляд літературознавців на літературні тексти трьох авторів не завжди негативні. Критики висловлюють доволі неоднозначні судження щодо дебютного роману автору і творів, які були написані та видані пізніше, – перший текст оцінюється як невдала спроба письма, хоча й має свій неординарний стиль, наступні твори є довершенишими, характеризуються більш зрілим досвідом письменника, більш сформованим світоглядом молодого автора. Інші твердження щодо текстів письменника у читачів – вони від них у захопленні. Розбіжність думок щодо творчості Н. МакДонелла доводить те, що традиційні методи дослідження літературних текстів виявляються неадекватними для розгляду такого типу сучасної літератури. Тому вбачаємо перспективи вивчення літературних текстів молодих авторів різних національних традицій у прагматичному, літературно-антропологічному аспектах дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Huddle D. The witting habit / D. Huddle. – University Press of New England, 1991. – 213 p.
2. McDonell N. Twelve / N. McDonell. – New York : Grove Press, 2002. – 245 p.
3. Egan J. Twelve by Nick McDonell [Електронний ресурс] / J. Egan. – Режим доступу : <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9500E6D71031F937A25754C0A9649C8B63>.
4. Gage Ch. Word up [Електронний ресурс] / Ch. Gage. – Режим доступу : <http://popmatters.com/books/reviews/twelve.shtml>
5. Stein L. Nick McDonell's Twelve [Електронний ресурс] / L. Stein. – Режим доступу : <http://www.litkicks.com/Twelve>
6. Egelman S. R. Twelve by Nick McDonell [Електронний ресурс] / S. R. Egelman. – Режим доступу : <http://www.bookreporter.com/reviews/0802140122.asp>.
7. Kakutani M. Twelve by Nick McDonell [Електронний ресурс] / M. Kakutani. – Режим доступу : <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9C01E6DD1F3FF936A15755C0A9649C8B63>.
8. Buchsbaum T. Deliciously Empty [Електронний ресурс] / T. Buchsbaum. – Режим доступу : <http://januarymagazine.com/fiction/twelve.html>.
9. Luce M. Dazed and confused on Park Avenue. Rich kids on winter break run amok in much hyped debut [Електронний ресурс] / M. Luce. – Режим доступу : <http://sfgate.com/cgi-bin/article.cgi?f=/c/a/2002/07/21/RV204191/DTL>
10. McDonell N. The Third Brother / N. McDonell. – New York : Grove Press, 2005. – 269 p.
11. Liu J. C. A writer, and a generation, in search of an entrance [Електронний ресурс] / J. C. Liu. – Режим доступу : <http://www.hcs.harvard.edu/~hbr/issuues/7.1fall05/articles/thirdbrother.shtml>.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Huddle D. The witting habit / D. Huddle. – University Press of New England, 1991. – 213 p.
2. McDonell N. Twelve / N. McDonell. – New York : Grove Press, 2002. – 245 p.
3. Egan J. Twelve by Nick McDonell [Elektronnyi resurs] / J. Egan. – Rezhym dostupu : <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9500E6D71031F937A25754C0A9649C8B63>.
4. Gage Ch. Word up [Elektronnyi resurs] / Ch. Gage. – Rezhym dostupu : <http://popmatters.com/books/reviews/twelve.shtml>
5. Stein L. Nick McDonell's Twelve [Elektronnyi resurs] / L. Stein. – Rezhym dostupu : <http://www.litkicks.com/Twelve>.

6. Egelman S. R. Twelve by Nick McDonell [Elektronnyi resurs] / S. R. Egelman. – Rezhym dostupu : <http://www.bookreporter.com/reviews/0802140122.asp>.
7. Kakutani M. Twelve by Nick McDonell [Elektronnyi resurs] / M. Kakutani. – Rezhym dostupu : <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9C01E6DD1F3FF936A15755C0A9649C8B63>.
8. Buchsbaum T. Deliciously Empty [Elektronnyi resurs] / T. Buchsbaum. – Rezhym dostupu : <http://januarymagazine.com/fiction/twelve.html>.
9. Luce M. Dazed and confused on Park Avenue. Rich kids on winter break run amok in much hyped debut [Elektronnyi resurs] / M. Luce. – Rezhym dostupu : <http://sfgate.com/cgi-bin/article.cgi?f=/c/a/2002/07/21/RV204191/DTL>.
10. McDonell N. The Third Brother / N. McDonell. – New York : Grove Press, 2005. – 269 p.
11. Liu J. C. A writer, and a generation, in search of an entrance [Elektronnyi resurs] / J. C. Liu. – Rezhym dostupu : <http://www.hcs.harvard.edu/~hbr/issues/7.1fall05/articles/thirdbrother.shtml>.

Матеріал надійшов до редакції 27.03. 2013 р.

Гарасим Т. О. Творчество Н. МакДонелла в литературно-критическом дискурсе США.

Статья посвящена определению роли молодого американского писателя Н. МакДонелла в контексте литературно-критического дискурса США. Рассмотрены вопросы состояния американской литературы конца XX – начала XXI-го веков, выделены ее основные жанровые особенности. На материале литературоведческих и литературно-критических статей проанализированы оценки творчества Н. МакДонелла, выяснено неоднозначность видений критиков литературного наследия писателя.

Harasym T. O. Nick MacDonell's Creative Work in the Literary Critical Discourse of the USA.

The article is dedicated to the defining of the young American writer Nick MacDonell's role in the context of the literary critical discourse of the United States of America. The problem of the contemporary American literature in the late XX – early XXI century is studied, its main genre peculiarities are specified. The appraisals of Nick MacDonell's literary works are analyzed on the basis of literary critical and critical articles, the ambiguousness of the critics' points of view on the literary heritage is figured out. The article can be useful in the further investigation of the American literature and, as well as, in comparative studies of other national literatures.